

št. **31**

Vojaške najdbe iz Ljubljane, epigrafski spomeniki in geostrateško pozicioniranje naselbine Navport uvrščajo Vrhniko med eno najpomembnejših zgodnjerskih najdišč v Evropi. Več o pomenu Ljubljane pri vojaškem osvajanju in utrjevanju rimske nadvlade si lahko ogledate na novi občasni razstavi, ki bo v razstavišču Moja Ljubljana na ogled od 7. maja dalje. Vljudno vabljeni!

POMEN LJUBLJANICE PRI VOJAŠKEM OSVAJANJU IN UTRJEVANJU RIMSKE NADVLADE

V predrimskem obdobju so strateško pomembno območje Vrhniko, na vozlišču prometnih poti med Sredozemljem, Balkanom in Baltikom, obvladovale utrjene prazgodovinske naselbine vzdolž komunikacij. Plemenska zveza keltskih Tavrisikov je s ciljem pridobitve nadzora nad prometom čez prelaz Okra (Razdrto) ta prostor zavzela okoli leta 250 pr. n. št. Odziv na poskuse keltske zasedbe Furlanije je bila leta 181 pr. n. št. ustanovljena rimska kolonija Akvileja, ki je hkrati postala izhodišče rimskih osvajalnih pohodov proti vzhodu. Rimska osvojitve Ljubljanske kotline je povezana z Gajem Julijem Cezarjem (100–44 pr. n. št.) ter njegovim poslovljencem Oktavijanom, poznejšim cesarjem Avgustom (63 pr. n. št.–14 n. št.). Avgust je v desetletjih po Cezarjevi smrti razširil ozemlje rimskega imperija na celotno Sredozemlje in pokrajine v njegovem zaledju od Grčije, Male Azije, Sirije, Egipta in severne Afrike, Iberskega polotoka, Galije, velikega dela Germanije onstran Rena in Ilirika do Donave vse do obal Črnega morja. Osrednji del Ljubljanske kotline je prišel pod neposredno rimsko oblast z vojaškim posredovanjem v času Cezarjevega prokonzulata v Galiji Cisalpini. Leta 42/41 pr. n. št. je to ozemlje postalo del rimske Italije, v času Oktavijanovih vojn v Iliriku (36–33 pr. n. št.) pa je bilo že globoko v zaledju glavnih vojaških operacij, usmerjenih prvenstveno proti Japodom, Segestanom in plemenom v Dalmaciji.

Rimsko osvajanje je povezano z obsežnimi vojaškimi operacijami, ki so vključevale veliko število vojakov in so trajale več let. Najstarejši materialni dokaz o vojaškem spopadu na današnjem slovenskem ozemlju je sklop rimskega orožja z Gradu pri Šmihelu pod Nanosom (konec 3. / prva polovica 2. st. pr. n. št.). Z notranjskih najdišč izvirajo številne najdbe rimskega napadalnega orožja, med katerimi izstopajo svinčeni izstrelki za pračo. V obdobje rimskega osvajanja jugovzhodnih Alp, Balkana in srednjega Podonavja v avgustejski dobi lahko poleg posameznih kosov orožja in vojaške opreme iz Ljubljane pripišemo tudi nastanek vojaške postojanke v Ljubljani.

V oktavijansko-zgodnjavgustejskem obdobju je bila v zavoju Ljubljane na Dolgih njavah zgrajena močno utrjena naselbina oziroma postojanka s skladišči in pristaniščem, ki velja za jedro rimskega Navporta. Z nedavnimi arheološkimi raziskavami najdišča Stara pošta (Arhej, 2016), tik ob levi brežini Ljubljane pa je bila odkrita nova poselitvena točka Vrhniko

Meča z Vrhniko iz zbirke Janka Vetrina. MGML, foto: Tomaž Lauko

PROGRAM

7. 5. – 10. 12. 2019
OBČASNA RAZSTAVA
Pomen Ljubljane pri vojaškem osvajanju in utrjevanju rimske nadvlade

Na občasni razstavi *Pomen Ljubljane pri vojaškem osvajanju in utrjevanju rimske nadvlade* predstavljamo rezultate znanstvenih raziskav rimske vojaške opreme iz reke Ljubljane med Vrhniko in Bevkami. Mesto najdbe kamnitega mejnika pri Kaminu v Bevkah potrjuje, da je bila od ustanovitve kolonije Emone v začetku 1. stoletja n. št. tam meja med upravnima območjema dveh avtonomnih rimskih mest (Akvileje in Emone). Na podlagi najdb iz Ljubljane se domneva, da je na istem mestu že pred tem potekala vzhodna meja Cisalpinske Galije.

6. 5. – 19. 5. 2019
RAZSTAVA V JAVNEM PROSTORU

Na plakatih TAM - TAM si med 6. in 12. 5. na Vrhniko in med 11. in 19. 5. v Ljubljani lahko ogledate razstavo SPOMINJAJ SE – MISLI – DELUJ.

11. 5. 2019 ob 11.00
SPLOŠNO JAVNO VODENJE
PO RAZSTAVI MOJA LJUBLJANICA

Spoznajte reko Ljubljano, njeno skrivnostno kraško zaledje, številne arheološke najdbe iz njene struge ter zgodovino razvoja Vrhniko, na katero je imela reka velik vpliv. Obiskovalci se lahko javnemu vodenju brezplačno pridružite z nakupom vstopnice. Prijave sprejemamo do petka, dan pred vodenjem na info@mojaljubljana.si.

18. 5. 2019
DAN ODPRTIH VRAT V
RAZSTAVIŠČU MOJA LJUBLJANICA
Mednarodni dan muzejev

Leta 1977 je Mednarodni muzejski svet ICOM 18. maj razglasil za Mednarodni dan muzejev, z namenom večje prepoznavnosti muzejev v družbi in njenega razvoja. Letošnji temi *Muzeji kot kulturna središča: Prihodnost tradicije* se v razstavišču Moja Ljubljana med 10.00 in 18.00 pridružujemo z brezplačnimi ogledi stalne in občasne razstave ter spremljevalnimi programi.

11.00
SPLOŠNO JAVNO VODENJE PO
RAZSTAVI MOJA LJUBLJANICA

17.00
VODENJE PO OBČASNI RAZSTAVI
Pomen Ljubljane pri vojaškem osvajanju in utrjevanju rimske nadvlade

in hkrati najstarejša rimska naselbina na območju osrednje Slovenije, ki so jo ob koncu 2. stoletja pr. n. št. najverjetneje zgradili prvi italjski trgovci. O pomenu Ljubljane v pozno republikanskem in zgodnje cesarskem obdobju pričajo tudi številne najdbe vojaške opreme iz struge med Vrhniko do zavoja pri Bevkah. Večina opreme je sočasna naselbini na Dolgih njavah. Tik pred izrazitim zavojem Ljubljane pri Bevkah je bil leta 2001 v strugi odkrit kamnit mejnik med upravnima območjema mest Akvileja in Emona, ki je prvotno stal na bregu reke. Izdelan je iz nabrežinskega apnenca, ki je bil uporabljen pri najstarejših kamnitih spomenikih tega območja. Rezultati znanstvene raziskave rimske vojaške opreme iz reke Ljubljane, ki jo je opravila dr. Janka Istenič iz Narodnega muzeja Slovenije, nakazujejo, da je tik pred zavojem Ljubljane pri Bevkah tekla vzhodna meja akvilejskega agra že v času, ko je bila vzhodna meja akvilejskega upravnega območja hkrati tudi vzhodna meja Cisalpinske Galije (oz. Italije) in zunanja meja urejenega rimskega ozemlja pod civilno upravo. Območje vzhodno od meje so Rimljani nadzorovali, ni pa bilo pod njihovo neposredno civilno upravo. Z vključitvijo ozemlja v urejeni del rimske države se potek meje ni spreminjal. Prej zunanja meja države je postala notranja meja med upravnima ozemljema avtonomnih mest. Vojaška oprema iz Ljubljane je povezana z nadzornimi mesti ob reki, dejavnostmi v pristanišču in verskimi obredi pred prečkanjem meje v Bevkah. Po koncu avgustejske dobe tudi količina vojaške opreme upade.

Irena Šinkovec

Po Tacitu (*Annales*) je po smrti cesarja Avgusta leta 14 n. št. v Navportu prišlo do upora vojakov panonskih legij. Vojaki, ki so bili na to območje poslani za gradnjo cest, mostov in drugih inženirskih objektov, so se pritoževali nad slabimi življenjskimi razmerami, saj so po dolgem in tveganim službovanju dobili le močvirja in gorske pustote v odročnih deželah daleč od domačih ognjišč. Vodja upora Percenij naj bi med drugim dejal: »*Non obtrectari a se urbanas excubias: sibi tamen apud horridas gentis e contuberniis hostem aspici.*« (Ne želim omalovaževati mestne straže, vendar se tukaj, med barbarskimi plemeni, s sovražnikom soočamo iz šotorov.)